

ምዕራፍ ሦስት

እኩልነት

የምዕራፍ ዓላማዎች፡ ይህንን ምዕራፍ ተምረህ/ ተምረሽ ስታጠናቅቅ/ስታጠናቅቁ፤

- የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች እኩልነትና እኩል ተጠቃሚነት መብቶችን ታውቃለህ/ ታውቁዎለሽ።
- ሴቶችና ወንዶች በሁሉም መብቶች እኩል መሆናቸውን ትረዳለህ/ ትረዳለሽ።
- የአካል ጉዳተኞችን የእኩል ተጠቃሚነት መብቶች ትገነዘባለህ/ ትገነዘቢያለሽ።

የሺኦመቤት፡ በሕገመንግስቱ የሁሉም ሰዎች እኩልነት መደንገጥ ይታወቃል። ይህ እንደ ዓለ ሆኖ ግን በጎጂ ድርጊቶች፣ በታሪክ፣ በጾታና በሌሎች ምክንያቶች የተፈጠሩ ጉዳቶችንና አድሎዎችን ለማስተካከል ሲባል ልዩ ድጋፍ መደረግ ተገቢ ነው። ይህም የእኩልነትና የእኩል ተጠቃሚነት መብቶችን የበለጠ ተግባራዊ ለማድረግ ያግዛል በማለት አስረዳች።

መልመጃ 1

ከላይ በቀረበው ውይይት መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. ከአሰሩና ከየሺኦመቤት የመከራከሪያ ሀሳቦች መካከል የትኛውን ትደግፋላችሁ? ምክንያታችሁን አስረዱ።
2. በሕገመንግሥቱ የተሰደደ አንቀጾች ውስጥ ሰፊነት፣ ሰፊነት ጉዳተኞችና ሰፊነትን ያሳድራል ደጋፊ መደረግ እንደሚገባው ተደንግጋል። ይህንን ከእኩልነት መብት አንጻር እንዴት ታይታለችሁ?

3.1 የእኩልነትና የእኩል ተጠቃሚነት መብት

- የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች በእኩልነት መኖራቸው ምን ጥቅም አለው?

የየሺኦመቤትና የአሰሩ ውይይት፤

የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገመንግስት ሁሉም ዜጎች በሕግ ፊት እኩል መሆናቸውን ደንግጓል። እንዲሁም ልዩ ድጋፍ ለሚያስፈልጋቸው የሕብረተሰብ ክፍሎች የተለየ እገዛና ድጋፍ እንዲሰጥ የሚያስችሉ ድንጋጌዎችም አሉ። ይህንን ጉዳይ በተመለከተ የ7ኛ ክፍል ተማሪዎች የሆኑት የአሰሩና የሺኦመቤት በክፍል ውስጥ በክርክር መልክ ሀሳባቸውን በየተራ እንደሚከተለው ገልጸው ነበር።

አሰሩ፡ ሕገመንግሥቱ ሁሉም ዜጎች እኩል መሆናቸውን ስላረጋገጠ ሳንበላለጥ በእኩል መታየት አለብን። ምክንያቱም ለአንዱ ልዩ ድጋፍ ተደርጎ ለሌላው ከተከለከለ አድሎ አለ ማለት ነው። ይህ ደግሞ የሕገ መንግሥቱን መርህ የሚቃረን ነው። በዚህ የተነሳ ሃሳቡን አልቀበል ውም በማለት ሐሳቡን ገለፀ።

የእኩልነት መብት ሲባል የሰው ልጆች ሰብዓዊ መብቶች ያለምንም ቅድመ ሁኔታ በተግባር መከበር እንዳለባቸው የሚያመለክት ሀሳብ ነው። ከዚህም በተጨማሪ የግለሰቦችም ሆነ የቡድኖች ዲሞክራሲያዊ መብቶች በሕገመንግሥት ውስጥ በተቀመጡት መሰረት ሳይሸራረፉ ሊተገበሩ እንደሚገባ ያመለክታል።

በፌዴራል ሕገመንግሥት ውስጥ ማንኛውም ሰው ሊከበሩለት የሚገቡ ሰብዓዊና ዲሞክራሲያዊ መብቶች በማያሻማ መልኩ ሰፍረው ይገኛሉ። ይህም ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ህዝቦች ከእነዚህ የእኩልነት መብቶች ተጠቃሚ እየሆኑ እንደሚገኙ ያሳያል።

ማንኛውም ዜጋ ተመሳሳይ መብት፣ እድልና ጥቅም ሲያገኝና ተመሳሳይ ጥበቃ ሲደረግለት የእኩል ተጠቃሚነት መብቱ በተግባር ይረጋገጣል። ሁሉም ሰው በሕግ ፊት እኩል ሲታይና የሀገሪቱን ሀብት በእኩልነት መጠቀም ሲችል የእኩል ተጠቃሚነት መብት በተግባር ይረጋገጣል። የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገመንግሥት የግለሰብንና የቡድንን ኢኮኖሚያዊ ማህበራዊና ባህላዊ መብቶች እንዲሁም የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦችን መብቶች በዝርዝር ደንግጋል። ይህም የእኩል ተጠቃሚነት መብት በሀገራችን ውስጥ የሰጠውን ማግኘቱን ያመለክታል።

መልመጃ 2

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. በአካባቢያችሁ የእኩልነት መብቶች ምን ያህል ተግባራዊ እየሆኑ ይገኛሉ?
2. በሕገመንግሥቱ የተደነገገውን አንቀጽ 25ን መሠረት በማድረግ የእኩልነትን መብት ምንነት አስረዱ።
3. የእኩል ተጠቃሚነት መብት የማክበርን አስፈላጊነት አብራሩ።

3.1.1 የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች እኩልነትና እኩል ተጠቃሚነት መብቶች መገስጫዎች

ሥዕል 3.1 የኢትዮጵያ ብሔር፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች

- ከሥዕሉ ምን ተገነዘባችሁ?
- ሀገራችን ኢትዮጵያ የሕዝቦች መዘደም ናት ሲባል ምን ማለት ይመስላችኋል?

«የሄሴ ሕዝቦች»

የሄሴ ህዝቦች በአንድ የዞን መስተዳደር ውስጥ ይገኛሉ። የሄሴ ብሔረሰብ አባላትም በዞኑ ሦስት ተጎራባች ወረዳዎች ውስጥ በስፋት ይኖራሉ። ሄሴዎች የራሳቸው ታሪክ፣ ቋንቋና ሌሎች ባህላዊ መገለጫዎች አሏቸው። በአንድ ወቅት የሄሴ ብሔረሰብ አባላት ተሰብስበው በአንድ ዞን ራሳቸውን በራሳቸው የማስተዳደር የእኩልነት መብታቸውን መጠቀም እንዲችሉ በተወካዮቻቸው አማካኝነት ለክልሉ ምክር ቤት ጥያቄያቸውን አቀረቡ።

በምክር ቤቱ ውስጥ ከብሔረሰቡ ተወካዮች አንዷ የሆኑት ወ/ሮ አትጠገብ «እኛ በፌዴራል ሥርዓት በዲሞክራሲ የምንመራ ነን፤ ስለዚህ ራሳችንን በራሳችን የማስተዳደር መብት በሕገ መንግሥቱ ተሰጥቶናል። በአካባቢያችን የተፋጠነ ልማት ለማምጣት ተደራጅተን መንቀሳቀስ አለብን» በማለት ሃሳባቸውን ለምክር ቤቱ ገለጹ። አንድ የምክር ቤቱ አባል ግን «አዲስ ዞን ሆናችሁ ስትቋቋሙ ከሌሎች ተለይታችሁ ለመኖር ቢከብዳችሁ እና የአካባቢያችሁ ነዋሪዎች ሰብብ እየፈለጉ ቢያጠቁችሁሉ?» ሲሉ ጥያቄ አዘል ሀሳብ ሰነዘሩ።

ሌላው በምክር ቤቱ የሄሴዎች ተወካይ የሆኑት አቶ ሁሴን «የራስን እድል በራስ መወሰን የሕዝቦች መብት ነው። በማንኛውም ደረጃ የሚገኙ ሕዝቦች እኩልነታቸው ከተከበረላቸውና ከታወቀላቸው አብረውና ተባብረው መኖርን ይመርጣሉ እንጂ ጠላቶች ሊሆኑ ስለማይችሉ ጥቃት ይደርስብናል በማለት ልንፈራ አይገባንም።» በማለት አስተያየታቸውን ገለጹ።

የሄሴ ብሔረሰብም በተወካዮቹ ያቀረበው ጥያቄ በምክር ቤቱ ከፍተኛ ድምጽ አግኝቶ ከፀደቀ በኋላ ለፌዴሬሽን ምክር ቤት ተላከ። የፌዴሬሽን ምክር ቤትም ጉዳዩን በሕገመንግሥቱ መሰረት ከመረመረ በኋላ ተቀብሎ የመጨረሻ ውሳኔ ሰጠ።

መልመጃ 3

ከላይ የቀረበውን ምንባብ መሠረት በማድረግ በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

1. የብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ራስን በራስ የማስተዳደር መብት ምን ጥቅም ያስገኛል?
2. የሂሴ ሕዝብ ራሱን በራሱ ለማስተዳደር ያቀረበው የመብት ጥያቄ በምን ሁኔታ ተግባራዊ ሆነ?
3. አብሮና ተባብሮ ስመኖር መከበር ያለ ባቸው መብቶችን ዘርዘሩ።

በኢትዮጵያ ሕገመንግሥት ውስጥ የጎላ ስፍራ ከተሰጣቸው መብቶች መካከል የብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች መብቶች ዋናዎቹ ናቸው። ከነዚህም መብቶች መካከል የራስን ነፃ መንግሥት እስከ መመሥረት የሚዘልቅ የራስን እድል በራስ የመወሰን መብት አንዱ ነው።

የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ሉዓላዊ ሥልጣናቸውን በመጠቀም የፌዴራሉን መንግሥት መስርተዋል። የፌዴራል አወቃቀር ሥርዓትን እውን በማድረግም በእኩልነት ላይ የተመሠረተ አንድነት ፈጥረዋል። ለዚህም የጋራ ቃልኪዳን ሰነድ የሆነውን ሕገመንግሥት አጽድቀዋል። የእኩልነት መብቶቻቸው ስለተረጋገጠ ላቸው ኢትዮጵያ በጋራ የሚኖሩባትና የሚጠቀሙት ሀገር ሆናለች።

ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ራሳቸውን በራሳቸው ከማስተዳደራቸው በተጨማሪ በፌዴራሉ መንግሥት የሕዝብ ተወካዮችና የፌዴሬሽን ምክር ቤቶች ውስጥ ተመጣጣኝ ውክልና እንዲኖራቸው መደረጉ ሌላው የእኩልነት መብት መገለጫ ነው።

መልመጃ 4

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ራሳቸውን በራሳቸው ማስተዳደራቸው የሚያስገኙላቸውን ጥቅሞች ዘርዘሩ።
2. የብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች የእኩልነትና እኩል ተጠቃሚነት መብቶች እንዴት እንደተከበሩ ግለጹ።

3.2 የብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ቋንቋዎችና፣ የሌሎች ባህላዊ መገለጫዎች እኩልነት መከበር አስፈላጊነት

- በአንድ አገር ውስጥ አለመረጋጋትንና ብጥብጥን ሊያነግሱ የሚችሉ ሁኔታዎች ምን ምን ይመስሏችኋል?

በሀገራችን ባለፉት የረጅም ዘመናት ታሪክ ውስጥ በተለያዩ ጨቋኝ መንግሥታት አገዛዝ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ታሪካቸው፣ ቋንቋዎቻቸውና ሌሎች ባህላዊ መገለጫዎቻቸው ተንቀውና ተረስተው ኖረዋል። በእነዚህም ምክንያቶች ሀገራችን ሠላሚ ተናግቶ፣ ልማቷና እድገቷ ተንታቶ ቆይቷል።

ትክክለኛ ባልሆኑ ተፅዕኖዎች ምክንያትም የሕዝቦች ማንነት ተዋርዶ ቆይቷል። በርካታ ዜጎችም በሥርዓቶቹ ኢ-ዴሞክራሲያዊ የመብት ረገጣዎች ስለባ ሆነዋል። ለዚህ ማሳያ ከሚሆኑት ድርጊቶች መካከል በሀገራችን ታሪክ «ቀይ ሽብር» ተብሎ የሚታወቀው በደርግ ዘመን የተካሄደው ጭፍጨፋ አንዱ ነው።

በኢትዮጵያ ከ80 በላይ የሚሆኑ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች እንዲሁም ቋንቋዎቻቸው ይገኛሉ። በኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገመንግሥት መሠረት ሁሉም እኩል ናቸው። በርካታ ቋንቋዎችና ሌሎች ባህላዊ መገለጫዎች ባሉበት ሀገር የነዚህ መብቶች እኩልነት መከበር ዘላቂ ሠላም ለማምጣት፣ ልማትና እድገትን ለማፋጠን እጅግ አስፈላጊ ነው።

መልመጃ 5

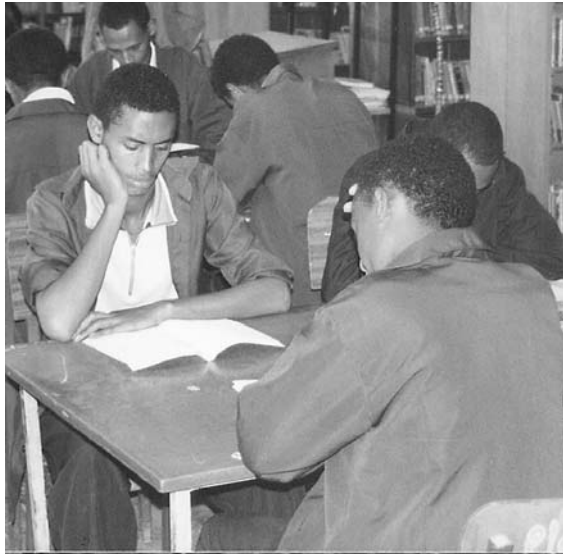
የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች መብቶችን በተሟላ መልኩ ማክበር የሚያስገኘውን ጠቀሜታ ዘርዘሩ።
2. የመብቶች አስመክቦር ምን ምን ጉዳዮችን ሲያስከትል ይችላል?
3. «ቀይ ሽብር» ስለተባለው ዘግናኝ ጭፍጨፋ ከመጽሐፍ በመፈሰግ ወይም የታሪክ መምህራን ጋብዛት በመጠየቅ ተወያዩ። ከዚያም ያሳችሁን አስተያየት ሰንደኞቻችሁ ግለጹላቸው።

3.3 የፃታ እኩልነት

3.3.1 የሴቶች የእኩልነት መብት

ምዕራፍ 3.2 ወንድና ሴት በምርመራ ሥራ ላይ

- ከዚህ በላይ ካለው ሥዕል ምን ተገነዝባችሁ?

«ከታላላቅ ሥራዎች ጀርባ ታላላቅ ሴቶች አሉ» በሚል ርዕስ ጉዳይ ላይ አንድ የውይይት መድረክ ተካሂዶ ነበር። የውይይቱ ጭብጥ በአዲስ ዘመን ጋዜጣ ላይ ሰፍሮ ይገኛል። በተለይም ሦስት ተናጋሪዎች በውይይቱ ያቀረቧቸው ፍሬ ሃሳቦች የሚከተሉት ናቸው።

ተናጋሪ 1: «ይህች ዓለም ውብ እንድትሆን ሴቶች ምክንያት ናቸው። ይፋ ወጥቶ አይነገርም እንጂ ከእያንዳንዱ ሥራና ውጤት

በስተጀርባ እኛ ሴቶች አላንበት፤ ከወንዶች ጋር አብረን ተራምደናል። እየተራመድንም ነው።» በማለት ሴቶች ታላላቅ ሥራዎችን መሥራታቸውንና እየሠሩ መሆናቸውን አስገንዝበዋል።

ተናጋሪ 2: «ሴቶች ብቃትና ችሎታ እንዳላቸው አያነጋግርም። በሀገርም ሆነ በዓለም አቀፍ ደረጃ ውጤታማነታቸውን አሳይተዋል። በተለይ በአሁኑ ወቅት የሴቶች ብቃት በከፍተኛ ደረጃ እየታየ የመጣበት ጊዜ ነው። በየጊዜው የሚወጡ አዳዲስ ሕጎችና ፖሊሲዎችም በወንዶችና በሴቶች መካከል የሚታዩ ልዩነቶችን እያጠበቡ መጥተዋል። ሴቶች ብቃትና ችሎታቸውን ለማውጣት በዋነኛነት ራዕይ ሊኖራቸው ይገባል። ይህንን ለማዳበርም ሆነ ራሳቸውን ለመለወጥ፣ መማርና ሌሎች ብቁ የሚያደርጓቸውን መንገዶች መከተል ይገባቸዋል።» ሲሉ አስረድተዋል።

ተናጋሪ 3: «ታላቅ ሴት ራዕይዋን የምታውቅ፣ ለአላማዋ መስዋዕትነት ለመከፈል ቁርጠኝነት ያላት፣ በባህሪዋ ትሁት እና ታማኝ ናት።» በማለት አብራርተዋል።»

ምንጭ: አዲስ ዘመን መጋቢት 13 ቀን 2000 ዓ.ም ገጽ 13 ለማስተማር እንዲስማማ ሆኖ የተወሰደ።

መልመጃ 6

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. «ይህች ዓለም ውብ እንድትሆን ሴቶች ምክንያት ናቸው።» የሚሰውን አባባል እንዴት ተረዳችሁት? በማብራራት ግለጹ።
2. ያለሴቶች እኩል ተሳትፎ ስኬታማ ልማት ማምጣት የሚቻል ይመስላችኋል? ስምን?
3. በአካባቢያችሁ ታላላቅ ስራዎችን የሠሩ ረዳ አርአያ የሆኑ ሴቶችን ታውቃላችሁ? ስንደኛቻችሁ ንገራቸው።

ሴቶች በማንኛውም ጉዳይ ከወንዶች እኩል ናቸው። በኢትዮጵያ ሕገመንግሥት ወንዶችና ሴቶች በጋብቻ፣ በትዳርና በቤተሰብ ህይወት፣ በንብረት አጠቃቀም፣ በሰራና በሌሎችም መብቶች እኩልነታቸው ተረጋግጧል።

ሴት ከወንድ እኩል መሥራት፣ መፍጠርና መምራት ትችላለች።

መልመጃ 7

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያይ።

1. ሴቶች ከወንዶች እኩል የሕንጻ ስራ ብቃት አላቸው በሚሰው ሃሳብ ላይ ያላችሁ አስተያየት ምንድን ነው?
2. የሴቶች እኩልነት እንዲከበር ከእያንዳንዳችሁ ምን ይጠበቃል?

3.3.2 የሴቶች የእኩልነት መብት መገለጫዎች

- የሴቶች የእኩልነት መብቶች በምን በምን ይገለጻሉ?

በአንድ ወረዳ ውስጥ ነዋሪ የሆነው ወጣት ብርሃኑ ተገኝ የአካባቢው ነዋሪ የሆነችውን ቆንጆ ልጅ ለማግኘት በመፈለግ የልጅቷን ቤተሰቦች በሽማግሌዎች ያስጠይቃል። የልጅቷ ቤተሰቦችም ጥያቄውን ተቀብለው ለመስማማት ፍላጎት ያሳዩ ቢሆንም ልጅቷ ፈቃደኛ አልነበረችም።

ልጅቷ በዚህ እድሜዋ በዚህ ዕድሜዋ ቤተሰቦችዋ ልጅህን ለልጃችን ተባብለው በተሰማ መብት ቃል ያለ ዕድሜዋ ጋብቻ ከመፈጸም ይልቅ ለትምህርቷ ቅድሚያ መስጠት እንደ ምትፈልግ አስረዳች።

ቤተሰቦችዋ ግን የልጅቷን ሀሳብ ከመቀበል ይልቅ ቀድሞ የገቡትን ቃል መጠበቅ ህፃኗ ለያለዕድሜ ጋብቻ እንድትጋለጥ ማስገደዳቸው አልቀረም።

በአንድ በኩል ወጣት ብርሃኑ ሕፃኗን አስገድዶ ለመውሰድ ሲደልት በሌላ በኩል ወላጆችዋ የያለዕድሜ ጋብቻ መፈጸም ተሯሩጠዋል። ነገር

ግን የሴቶች ጉዳይ ጽ/ቤት ለህፃኗ የሕግ ክለሳ በመጠየቁ የፍትህ ጽ/ቤት በጉዳዩ ደርሶ ልጅቷን ወደ ትምህርት ገበታዋ አረጋግቶ በመመለስ ትምህርቷን በመከታተል ላይ ትገኛለች።

መልመጃ 8

ቀጥሎ በቀረቡት ጥያቄዎች ላይ ተወያይባቸው።

1. ከቀረበው ምንባብ ምን ተገነዘባችሁ?
2. በወጣት ብርሃኑ ላይ የተበየነው የጥፋተኝነት ውሳኔ ተገቢ ነው ትላለችሁ? ስምን?
3. ያለ ዕድሜ ጋብቻ የገጠማት አንዲት ህፃን በጎደኞች አማካይነት ወደ ሥነዜጋና ሥነምግባር ትምህርት መምህራ በመምጣት ብታማክር ምን ምክር የሚሰግሷት ይመስላችኋል?
4. የሴቶች የመማር መብት በአንገልግልና ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች እንዳይደደና ቀፍ ምን መደረግ አስበት ትላለችሁ?

ባለፉት ዘመናት በሀገራችን የሴቶችን መብቶች ከወንዶች መብቶች ያሳነሱ በርካታ ልማዳዊ ድርጊቶችና አሠራሮች ተንሰራፍተው ቆይተዋል። አሁን በአንፃራዊ መልኩ ለውጥ እየታየ ቢሆንም ገና ሊሠሩ የሚገባቸው በርካታ ሥራዎች አሉ። ዛሬም ቢሆን ሴትን የሚያንኳስሱ፣ መብቷን የሚፈታተኑና በተፅዕኖ ውስጥ እንድትሆን የሚያደርጉ ድርጊቶችና አሠራሮች መሰሉ በመሰሉ አልተወገዱም። በቀጣይ እነዚህን ኋላ ቀር አስተሳሰቦችና ድርጊቶች በመታገል የሴቶችን እኩልነት ማክበርና ማስከበር የሁሉም ዜጋ ኃላፊነት ሊሆን ይገባል።

ሴት ልጅን ማስተማር ሕብረተሰብን ማስተማር ነው።

በኢትዮጵያ ሕገመንግሥት በተደነገገው መሠረት ሴቶች በጋብቻ፣ ንብረት በማፍራት፣ እኩል የሥራ ክፍያ በማግኘትና በሌሎችም ጉዳዮች ከወንዶች እኩል መብት አላቸው። ከዚህም በተጨማሪ በበታችነት ያለመታየት፣ ከጎጂ ባህል ተዕዕኖ የመላቀቅ፣ ከሚጨቁኑ ሕጎችና ልማዶች የመጠበቅ ሙሉ መብት አላቸው።

መልመጃ 9

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. ሴቶች ከወንዶች እኩል የሆኑባቸውን ጉዳዮች በመዘርዘር አስረዱ።
2. በአካባቢያችሁ በሴቶች ላይ የሚደርሱ ገጂ ድርጊቶችንና የሚነገሩ ጸደቁ አባባሎችን በደብተራችሁ ላይ ጻፉ።
3. በሴቶች ላይ የሚደርሱ ገጂ ድርጊቶችንና አሠራሮችን ለመከላከል ከእናንተ ምን ምን ተግባራት ይጠበቃሉ? በመዘርዘር አስረዱ።

3.4 የአካል ጉዳተኞች መብቶች፤

ሥዕል 3.3 ተገቢው እገዛ ከተደረገባቸው የአካል ጉዳተኞች ሲያከናውኗቸው የሚያችሏቸው ሥራዎች የሱም

- ከዚህ በላይ ካለው ሥዕል ምን ተገነዘባችሁ?

ትንሹ ወገኔ፤

ወገኔ የ12 ዓመት ታዳጊ ወጣት ሲሆን የሚኖረው ከእናቱ ጋር ነው። አባቱን በሞት የተነጠቀው ገና በልጅነቱ ነበር። ወገኔን ጓደኞቹ "ትንሹ ወገኔ" በሚለው ቅጽል ስሙ ይጠሩታል። ይህ ስም ሰውነቱ ቀጫጫ በመሆኑ በወላጅ እናቱ የወጣለት ነው።

«ትንሹ ወገኔ» የ1ኛ ክፍል ተማሪ በነበረበት ወቅት መንገደኛ ሰዎች ከትምህርት ቤት ሲመለስ አታለው በመስረቅ ራቅ ወዳለ ስፍራ ወሰዱት። ሁለት አይኖቹንም በማጥፋት ለልመና ተግባር ይጠቀሙበት ጀመር። በየሰፈሩና በየቤተክርስቲያኑ እየዞረ ለምኖ ያገኘውን ለአሳ ዳሪዎቹ ያስረክባል።

ኑሮውም በጣም የማይመችና አስጨናቂ ሆነ በት። በዚህ ሁኔታ እያለ አንድ ቀን አምልጦ በመጥፋት መንገድ እየጠየቀ በቅን ሰዎች እርዳታ ወደ እናቱ ቤት ደረሰ። እናቱንም ሲያገኛት በሀዘን ምክንያት ተቆራምዳና በሽተኛ ሆኖ ነበር። ኑሮም ያልተስተካከለና ከእጅ ወደ አፍ ሆኖ አገኘው። «በእንቅርት ላይ ጆሮ ደግፍ» እንዲሉ መከራው ተደራረበበት።

ወገኔ ግን በደረሰበት ችግር እና በእናቱ መጎሳቆል ተስፋ ሳይቆርጥ ትምህርቱን ለመማር ወሰነ። በዚህ መሠረት በአቅራቢያው ወደሚገኝ አንድ ትምህርት ቤት በመሄድ ትምህርቱን ለመማር እንዲፈቀድለት አመለከተ። ትምህርት ቤቱ ግን ወገኔን ተቀብሎ ማስተናገድ እንደማይችል አሳወቀው። ወገኔም ተስፋ ሳይቆርጥ ጥረቱን በመቀጠል በአካባቢው ወደሚገኘው የአካል ጉዳተኞች መብት ተከራካሪ ድርጅት በመሄድ ጉዳዩን አስረዳ።

ድርጅቱም የአካል ጉዳተኞች እንደማንኛውም ሰው መብት ያላቸው በመሆኑ ትምህርት ቤት ገብቶ መማር እንዲችል ድጋፍ እንደሚያደርግ ለት ገለጸለት። በዚህም መሠረት ድርጅቱ ከአካባቢው የትምህርት ቢሮ ጋር በመሆን የወገኔ መብት እንዲከበርለትና ሁኔታዎች እንዲመቻቹ ለት አደረገ። ወገኔም ያጋጠሙት ፈተናዎች ሁሉ ሳይበግሩት መብቱ እንዲከበርለት ጥረት በማድረግ ትምህርቱን በጥሩ ሁኔታ እየተከታተለ ይገኛል።

መልመጃ 10

በምንባቡ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. «ትንሹ ወገኔ» ደጋጠሙት ትግሮች በሕይወቱና በትምህርቱ ላይ የፈጠሩትን እንቅፋቶች በማብራራት አስረዱ፡፡
2. ወገኔ ትምህርቱን እንዲቀጥል ከገኙ በመሆን ያበረታታው ድርጅት ሚናውን ምን ያህል የተወጣ ይመስላችኋል?
3. ትምህርት ቤቱ በመጀመሪያ ወገኔን ሳስመቀበል የወሰነው ውሳኔ እንዴት ሲቀየር ቻለ?
4. እናንተ በአካባቢያችሁ እንደ ወገኔ ያሉ የአካል ጉዳተኞችን ለመርዳት ምን ምን ተግባራትን ማከናወን ይጠበቅ ባችኋል?

አካል ጉዳተኞች እንደማንኛውም ዜጋ መብቶቻቸው በተሟላ መልኩ ሊከበሩላቸውና በቂ እገዛ ሊደረግላቸው ይገባል፡፡ መንግሥትም የአካልና የአዕምሮ ጉዳተኞችን የሀገሪቱ አቅም በሚፈቅደው ደረጃ በማቋቋምና በመርዳት እንክብካቤ ሊያደርግላቸው ይገባል፡፡ መብቶቻቸውም ከተከበሩላቸው ለሀገር የሚጠቅም ውጤታማ ሥራ መሥራት ይችላሉ፡፡

3.4.1 የአካል ጉዳተኞችን መብት አለማክበር የሚያስከትለው ጉዳት

- የአካል ጉዳተኞችን መብት በተገቢው ሁኔታ አለ ማክበር ምን ምን ጉዳተኞችን ያስከትላል?

የአካል ጉዳተኞች እንደማንኛውም ሙሉ አካል እንዳለው ሰው ሙሉ ክብር ያላቸውና በየትኛውም የሕይወት ዘርፍ ውጤታማ ሥራ ሊያከናውኑ የሚችሉ ናቸው፡፡ በዚህ ረገድ በሀገራችን ለውጦች እየታዩ ቢሆንም በአካል ጉዳተኞች ላይ የሚደርሰው መድሎ እና መገለል ገና አልተቀረፈም፡፡

ዝቅተኛ ግንዛቤ ያላቸው ሰዎች አካል ጉዳተኝነትን ከመጥፎ እድልና ከእርግማን ጋር ሲያያይዙት ይስተዋላሉ፡፡ በዚህም የተነሳ የአካል ጉዳተኞች ለኢኮኖሚያዊ ትግሮችና ለማህበራዊ መድሎዎች የተጋለጡ ናቸው፡፡

አንዳንዶቹ በቤተሰቦቻቸው ላይ ቀርቦ በደል ይደርስባቸዋል፡፡ ለምሳሌ ትምህርት ቤት እንዳይሄዱ ከመከልከል አንስቶ ማንም ሰው እንዳያያቸው በቤት ውስጥ ይደብቋቸዋል፡፡ ይህም ከሌሎች ችግሮች ባሻገር ቁጥራቸው ትንሽ የማይባል የአካል ጉዳተኞች የትምህርት እድል እንዳያገኙ አድርጓል፡፡

የአካል ጉዳተኞችን ማግለልና ከማህበራዊ ግንኙነቶች ማራቅ ቤተሰብንም ሆነ ሀገርን በከፍተኛ ሁኔታ ይጎዳል፡፡ ምክንያቱም በእምቅ ችሎታቸውና ተሰጦአቸው ከመጠቀም ይልቅ የማምረት ብቃታቸው ጥቅም ላይ እንዳይውል ያደርጋል፡፡ ይህም የሀገርን እድገት ወደኋላ ይጎትታል፡፡ ደህነትም እንዲስፋፋ በማድረግ ሕዝብን ይጎዳል፡፡

የአካል ጉዳተኞችን መብቶች አለማክበር በአጠቃላይ በሀገርና በሕዝብ ላይ የተወሳሰቡ ችግሮችን ይፈጥራል፡፡ በመሆኑም ቤተሰብም ሆነ ማህበረሰብ ተገቢውን ድጋፍ ሊያደርግላቸው ይገባል፡፡ ሁሉም ዜጋ የአካል ጉዳተኞችን የመንከባከብ ኃላፊነቱን መወጣት ይኖርበታል፡፡

መልመጃ 11

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. አካል ጉዳተኞችን ማግለል የሚያስከትሏቸው ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ትግሮች ምን ምን ሲሆኑ ይችላሉ?
2. ለአካል ጉዳተኞች ሲደረጉላቸው የሚገቡትን ድጋፎች በመዘርዘር አስረዱ፡፡
3. የአካል ጉዳተኞችን መብት ለማስከበር የእናንተ ኃላፊነትና ድርሻ ምን ሲሆን ይችላል?
4. የአካል ጉዳተኞችን መብቶች ማክበር የሚያስገኘውን ጠቀሜታ አብራሩ፡፡

3.5 የሃይማኖት እኩልነት መከበር ያለው ጠቀሜታ

- የሃይማኖት እኩልነት መብት መከበር ምን ጠቀሜታ ያስገኛል?

የሃይማኖት እኩልነት መብት መከበር በአንድ ሀገር ውስጥ የዲሞክራሲ ሥርዓትን ለማጠናከር፣ ሠላምን ለማስፈን፣ ልማትንና እድገትን ለማፋጠን ይጠቅማል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ማንኛውም ዜጋ የፈለገውን ሃይማኖት የመከተል

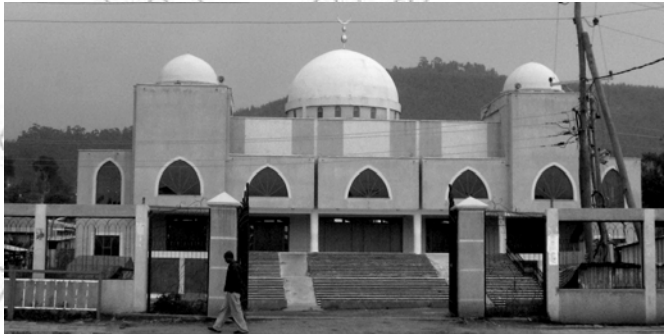

ሙብቱና ነፃነቱ ከተከበረለት ለሀገሩ ያለው ፍቅርና ስሜት እያደገ ይመጣል። ለሀገሩ ያለው ፍቅር ሲያድግ ደግሞ ሀገሩን ለማልማትና ደህንነቷንም ለማረጋገጥ ያልተቆጠበ ጥረት ያደርጋል። ሀገር የምትገነባው የዜጎች የእኩልነት ሙብቶች ሳይነጣጠሉ ሙሉ በሙሉ ሲታወቁና ሲከበሩ ብቻ ነው።

ማንኛውም ሰው ሃይማኖቱን በሰላማዊ መንገድ ማስተማርና ተከታይ ማፍራት ይችላል። ከዚህ ውጭ የትኛውንም ሃይማኖት በግድ ለማስለወጥ መሞከር ግን የሃይማኖት እኩልነት መብትን መፀረስና መጋፋት ይሆናል። ይህም የሀገሪቱን ሕገ መንግሥት መፀረስ ነው። ይህ ደግሞ የሕዝብን ሰላም ያደፈርሳል። የእድገትና የልማት ተስፋን ያጨልማል። በሕዝቦችም መካከል መተማመን እንዳይኖር ያደርጋል።

የሃይማኖት እኩልነት መከበር ለአንድ ሕዝብ ወይም ሀገር ልማትና ብልጽግና ወሳኝ ነው። የሁሉም ሃይማኖቶች እኩልነት በሕግ ፊት ከተረጋገጠ ሰላማዊ ኑሮ ይሰፍናል፤ መተሳሰብና መደጋገፍ ይኖራል፤ ለጋራ ፍላጎትና ጥቅም በጋራ ለመሥራት ምቹ ሁኔታ ይፈጠራል። ይህ ሁኔታ ሲኖር ደግሞ ሕዝቦች በእኩልነት ላይ የተመሠረተ ጠንካራ አንድነት እንዲፈጥሩ ማድረግ የጋራ እሴቶቻቸውን እንዲያሳድጉ ያስችላል።

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገመንግሥት ማንኛውም ሰው የመሰለውን ሃይማኖት እንዲከተል ይፈቅዳል። ይህንን ነፃነት በኃይልም ሆነ በሌላ ሁኔታ በማስገደድ መገደብ እንደማይቻልም ተደንግጓል። ይሁን እንጂ በአንቀጽ 27/5 እና በአንቀጽ 90/2 መሠረት የሃይማኖት ሙብቶች ሊገደቡ የሚችሉባቸው ሁኔታዎች ተቀምጠዋል። በዚህ መሠረት የሕዝብን ደህንነት፣ ሰላምን፣ ጤናን፣ ትምህርትን፣ የሕዝብ ሞራልንና የሌሎች ዜጎችን ሙብቶች የሚጎዳ ሁኔታ ሲፈጠር እምነትን የማራመድ ነፃነት ሊገደብ ይችላል።

ምዕሰ 3.4 በኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሕገመንግሥት የሃይማኖቶች እኩልነት የተረጋገጠ ነው

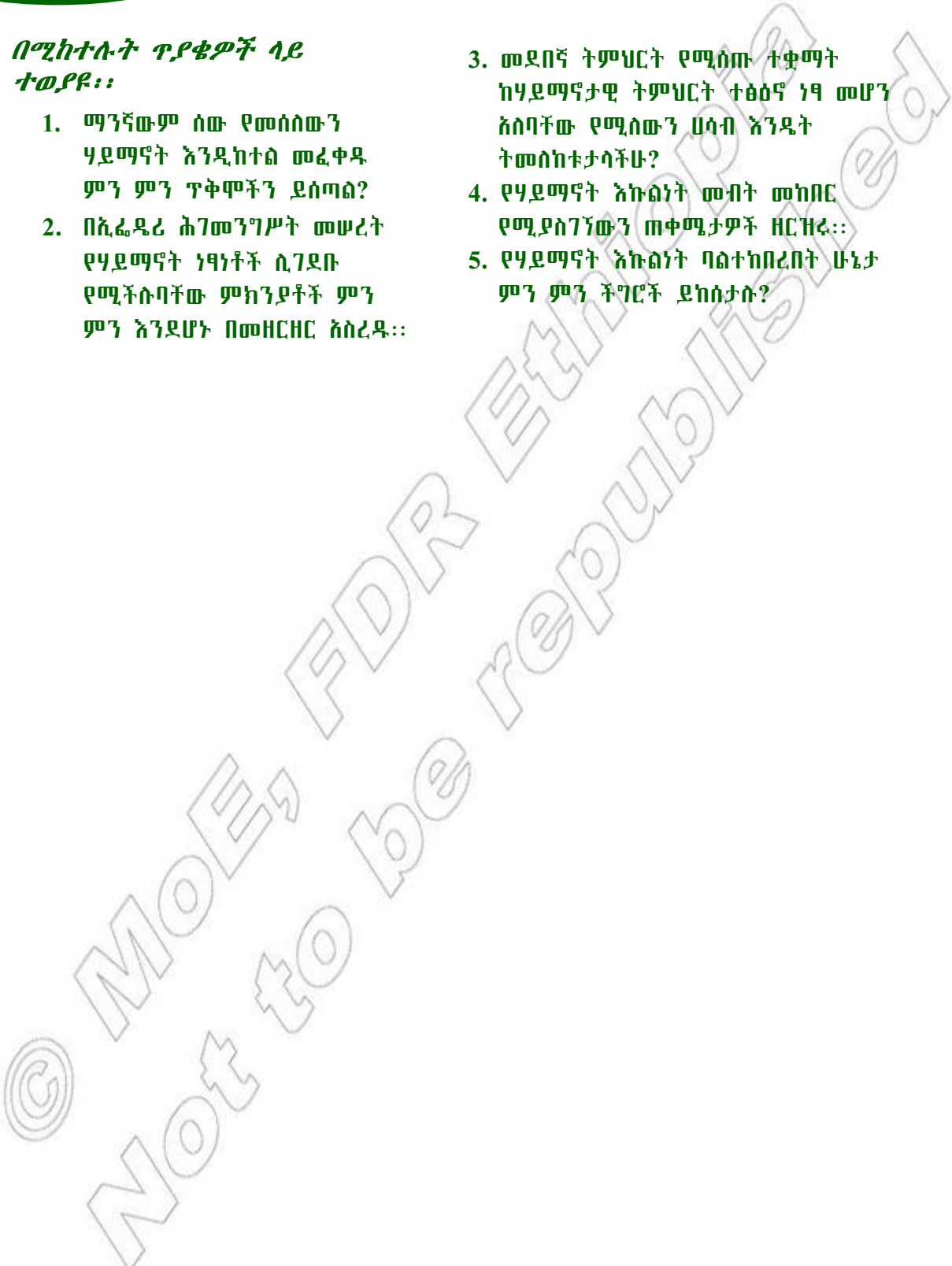

መልመጃ 12

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ፡፡

1. ማንኛውም ሰው የመሰሰውን ሃይማኖት እንዲከተል መፈቀዱ ምን ምን ጥቅሞችን ይሰጣል?
2. በኢፌዴሪ ሕገመንግሥት መሠረት የሃይማኖት ነፃነት ሲገደቡ የሚችሉባቸው ምክንያቶች ምን ምን እንደሆኑ በመዘርዘር አስረዱ፡፡
3. መደበኛ ትምህርት የሚሰጡ ተቋማት ከሃይማኖታዊ ትምህርት ተፅዕኖ ነፃ መሆን አስባቸው የሚሰውን ሀሳብ እንዴት ትመሰክቱታላችሁ?
4. የሃይማኖት እኩልነት መብት መከበር የሚያስገኘውን ጠቀሜታዎች ዘርዘሩ፡፡
5. የሃይማኖት እኩልነት ባልተከበረበት ሁኔታ ምን ምን ችግሮች ይከሰታሉ?

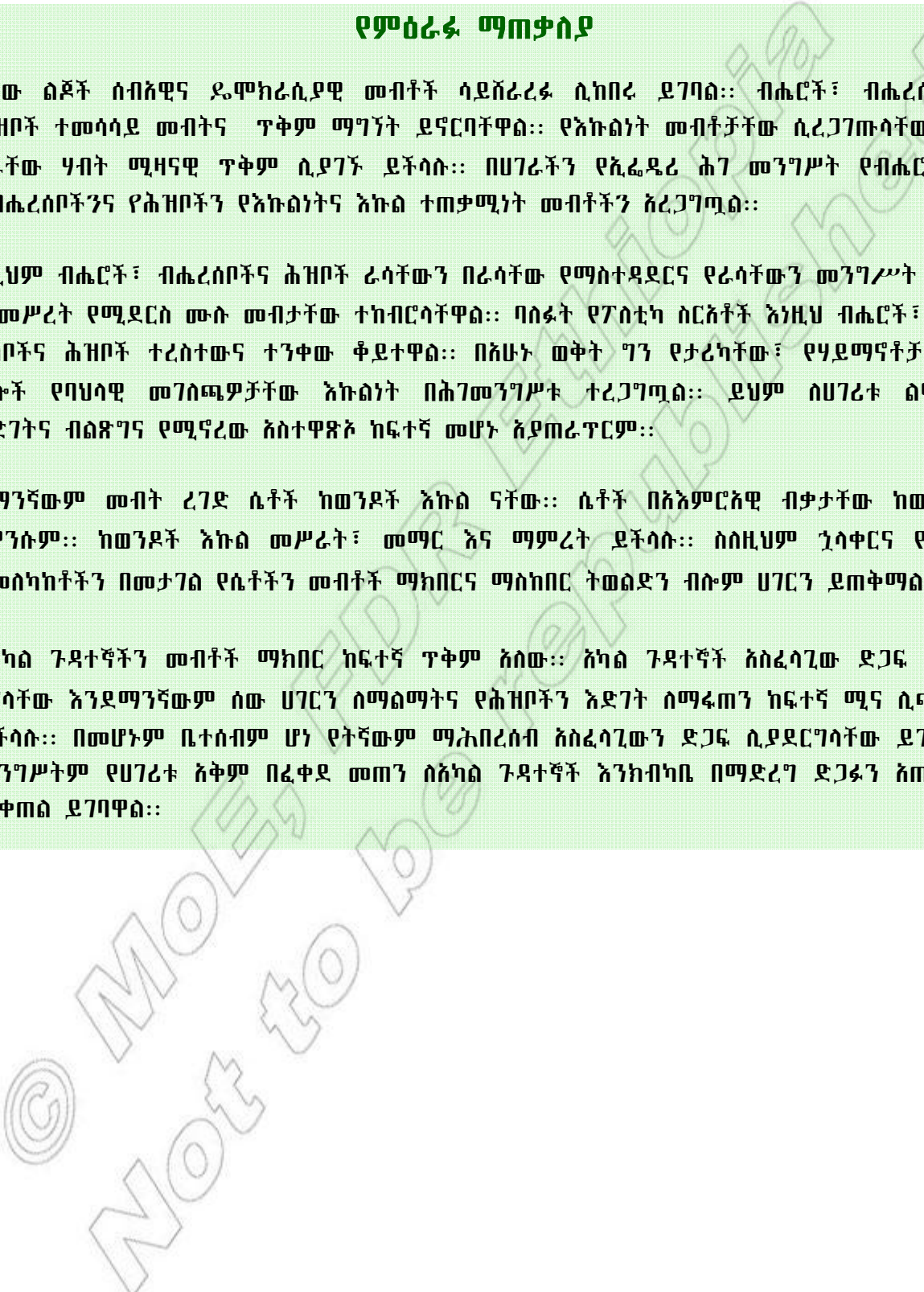
የምዕራፍ ማጠቃለያ

የሰው ልጆች ሰብአዊና ዲሞክራሲያዊ መብቶች ሳይሸራረፉ ሲከበሩ ይገባል። ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ተመሳሳይ መብትና ጥቅም ማግኘት ይኖርባቸዋል። የእኩልነት መብቶቻቸው ሲረጋገጡላቸው ከሀገራቸው ሃብት ሚዛናዊ ጥቅም ሊያገኙ ይችላሉ። በሀገራችን የኢፌዴሪ ሕገ መንግሥት የብሔሮችን፣ የብሔረሰቦችንና የሕዝቦችን የእኩልነትና እኩል ተጠቃሚነት መብቶችን አረጋግጧል።

በዚህም ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ራሳቸውን በራሳቸው የማስተዳደርና የራሳቸውን መንግሥት እስከ መመሥረት የሚደርስ ሙሉ መብታቸው ተከብሮላቸዋል። ባለፉት የፖለቲካ ስርአቶች እነዚህ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ተረስተውና ተንቀው ቆይተዋል። በአሁኑ ወቅት ግን የታሪካቸው፣ የሃይማኖቶቻቸውና ሌሎች የባህሳዊ መገሰጫዎቻቸው እኩልነት በሕገመንግሥቱ ተረጋግጧል። ይህም ለሀገሪቱ ልማት፣ እድገትና ብልጽግና የሚኖረው አስተዋጽኦ ከፍተኛ መሆኑ አያጠራጥርም።

በማንኛውም መብት ረገድ ሴቶች ከወንዶች እኩል ናቸው። ሴቶች በአእምሮአዊ ብቃታቸው ከወንዶች አያንሱም። ከወንዶች እኩል መሥራት፣ መማር እና ማምረት ይችላሉ። ስለዚህም ኀሳቀርና የተዛቡ አመለካከቶችን በመታገል የሴቶችን መብቶች ማክበርና ማስከበር ትወልድን ብሎም ሀገርን ይጠቅማል።

የአካል ጉዳተኞችን መብቶች ማክበር ከፍተኛ ጥቅም አለው። አካል ጉዳተኞች አስፈላጊው ድጋፍ ከተደረገላቸው እንደማንኛውም ሰው ሀገርን ለማልማትና የሕዝቦችን እድገት ለማፋጠን ከፍተኛ ሚና ሲጫወቱ ይችላሉ። በመሆኑም ቤተሰብም ሆነ የትኛውም ማህበረሰብ አስፈላጊውን ድጋፍ ሲያደርግላቸው ይገባል። መንግሥትም የሀገሪቱ አቅም በፈቀደ መጠን ለአካል ጉዳተኞች እንክብካቤ በማድረግ ድጋፉን አጠናክሮ መቀጠል ይገባዋል።

የምሳሌ ጭና ቃላት

- ሱዓላዊነት፣** የበላይ ሥልጣን ባለቤትነት፣ የመጨረሻ የፖለቲካ ውሳኔ ሰጭነት ስልጣን። በኢትዮጵያ የዚህ ስልጣን ባለቤቶች ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ናቸው።
- ራዕይ፣** አንድ ሰው በሕይወቱ የሚኖረው ዓላማ፣ ሊደርስበት የሚያስበውና ሊያሳካው የሚገባው ግብ።
- ፀያፍ፣** አሳፋሪ፣ የማይገባ፣ የማይጠቅም።
- ብይን፣** የፍርድ ቤት ውሳኔ፣ ሕጋዊ ውሳኔ።
- ግብረአብር፣** በወንጀል ተገባር ላይ አብር የተሰማራ፣ ድርጊቱን አብር የፈፀመ ተባባሪ።
- አሳዳሪ፣** ኃላፊነት ወስዶ አንድን ሰው በቤቱ የሚያኖር ወይም የሚያስተዳድር።
- መቆራመድ፣** መቸገር፣ መገላቆል፣ መሰቃይት።

የምዕራፍ የክስሳ ጥያቄዎች

I. የሚከተሉት ዓረፍት ነገሮች ትክክል ከሆኑ «እውነት» ስህተት ከሆኑ «ሀሰት» በማለት መልሱ።

1. የእኩልነት መብቶች በተግባር ከተረጋገጡባቸው ሰነዶች አንዱ የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገ መንግሥት ነው።
2. በኢትዮጵያ ሕገመንግሥት ከሠፈሩት የእኩልነት መብቶች መካከል የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች መብቶች መሠረታዊ መብቶች ናቸው።
3. ባለፉት የረጅም ዘመናት ታሪክ ውስጥ ሕዝቦች ባህሎቻቸውና ቋንቋዎቻቸው በመከበራቸው ሀገራችን የበለፀገች ሆና ቆይታለች።
4. በኢትዮጵያ የልማት እንቅስቃሴ ውስጥ የሴቶች ሚና ከወንዶች ጋር ሲነፃፀር ደካማ ነው።
5. የአካልና የእእምሮ ጉዳተኝነት በመጥፎ እድልና በእርግጥን አማካኝነት የሚመጣ ነው።

II. በ “ለ” ሥር የተዘረዘሩትን በ“ሀ” ሥር ካሱት ጋር አዛምዱ።

ሀ ስ

1. ራስን በራስ የማስተዳደር መብት፣	ሀ. የሕዝብና የመንግሥት የጋራ ኃላፊነት።
2. ቀይ ሽብር፣	ለ. ጎጂና ኃላቀር ድርጊቶች።
3. ጠለፋና ያለዕድሜ ጋብቻ፣	ሐ. የሕዝቦች ሉዓላዊ ስልጣን።
4. አካል ጉዳተኞችን መንከባከብ፣	መ. በዜጎች ላይ የደረሰ ዘግናኝ ጭፍጨፋ።

III. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ የሆነውን መልስ ምረጡ።

1. የእኩልነት መብት ያልሆነው የቱ ነው?
  - ሀ. ሰብዓዊ መብቶችና ነፃነቶች፣
  - ለ. በሕገመንግሥት ውስጥ የተቀመጡ የዲሞክራሲ መብቶች፣
  - ሐ. በሀገሪቱ ውስጥ የሚገኙ ሃብቶችን ሚዛናዊ በሆነ መልኩ መጠቀም፣
  - መ. መልሱ አልተሰጠም።
2. የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች መብቶች ከሆኑት የማይካተተው የትኛው ነው?
  - ሀ. ራስን በራስ የማስተዳደር ሉዓላዊ ሥልጣን ፣
  - ለ. በሕዝብ ተወካዮችና በፌዴሬሽን ምክር ቤቶች ተመጣጣኝ ውክልና ማግኘት፣
  - ሐ. የሌላውን ባህልና ቋንቋ ማዋረድና ማንቋሸሽ፣
  - መ. በመቻቻልና በመከባበር በአንድነት መኖር።

- 3. ወንዶችና ሴቶች እኩል ከሆኑባቸው የሕይወትና የኑሮ አቅጣጫዎች መካከል የሚጠቀሰው፤
  - ሀ. በጋብቻና በቤተሰብ ሕይወት፤
  - ለ. በንብረት አጠቃቀምና በሥራ፤
  - ሐ. ንብረት በማውረስና በማስተላለፍ፤
  - መ. ሁሉም ትክክል ናቸው።
- 4. ከሚከተሉት መካከል ስለ ሴቶች ብቃትና ችሎታ ትክክል ያልሆነው የቱ ነው?
  - ሀ. እስከ አሁን የተከናወኑ ታላላቅ ስራዎች በወንዶች ብቻ የተሰሩ ናቸው፤
  - ለ. ሴቶች በውሳኔ ሰጭነትና በአመራር ከወንዶች እኩል ብቃት አላቸው፤
  - ሐ. ለእኩል ሥራ እኩል ክፍያ የማግኘት መብት አላቸው፤
  - መ. ሴቶች በትምህርት ብቃታቸው ከወንዶች አያንሱም።
- 5. በኢትዮጵያ ውስጥ የሚገኙ የአካል ጉዳተኞች፤
  - ሀ. ተገቢውን ክብርና እንክብካቤ በበቂ ሁኔታ እያገኙ ናቸው፤
  - ለ. ለብዙ ጊዜ ማሕበራዊ መገለልና መድሎ ሲደርስባቸው ኖረዋል፤
  - ሐ. ቁጥራቸው ጥቂት ስለሆነ እርዳታ አያስፈልጋቸውም፤
  - መ. የትምህርት እድል በከፍተኛ ሁኔታ አግኝተዋል።

IV. የሚከተሉትን ባዶ ቦታዎች በትክክል ቃል ወይም ሀረግ ሙሉ።

- 1. ሀገራችን ኢትዮጵያ የሕዝቦች የአንድነት _____ ነች።
- 2. ኢትዮጵያውያን ሁሉ እኩል መሆናቸው የተረጋገጠበት ሰነድ _____ ይባላል።

V. የሚከተሉትን ጥያቄዎች በአጭሩ መልስ።

- 1. የእኩልነት መብት ማክበር አስፈላጊነትን አስረዱ።
- 2. “ያለሴቶች ተሳትፎ ልማትን ማረጋገጥ አይቻልም።” ሲባል ምን ማለት እንደሆነ አብራሩ።
- 3. ለአካል ጉዳተኞች ሊደረጉላቸው የሚገቡ እንክብካቤዎችን በመዘርዘር አስረዱ።